

Wanda Szata

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU B (WZW B) W 1994 ROKU

W 1994 r. zarejestrowano w Polsce 10924 zachorowania na wirusowe zapalenie wątroby typu B. Było to mniej o 2372 przypadki (17,8%) niż w 1993 r. i o 3237 przypadków (22,9%) mniej od mediany za lata 1988-1992 (tab. I).

Tabela I. Wirusowe zapalenie wątroby typu B w Polsce w latach 1988-1994.

Zachorowania i zapadalność na wzw B na 100 000 mieszkańców oraz liczba zgonów i umieralność na wzw ogółem.

Województwo	Mediana 1988-1992		1993 rok			1994 rok				
	l. zach.	zap.	l. zach.	zap.	%*	l. zach.	zap.	%*	l. zgon.	umier.
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Polska	14161	37,4	13296	34,6	31,8	10924	28,3	29,2	217	0,563
1. St. warszawskie	863	35,6	885	36,7	36,2	738	30,6	31,9	21	0,870
2. Białkopodlaskie	147	48,2	75	24,3	20,2	62	20,1	12,7	1	0,324
3. Białostockie	219	31,8	291	41,7	79,5	254	36,3	63,8	6	0,858
4. Bielskie	289	31,8	313	34,4	28,2	261	28,6	31,0	3	0,329
5. Bydgoskie	439	39,8	266	23,6	44,9	241	21,4	54,2	2	0,177
6. Chełmskie	80	32,3	75	30,1	13,7	73	29,2	15,5	3	1,202
7. Ciechanowskie	228	52,9	259	59,6	9,6	129	29,6	12,5	5	1,149
8. Częstochowskie	303	39,0	250	32,0	58,5	258	33,0	52,4	5	0,640
9. Elbląskie	185	38,5	121	24,8	17,9	146	29,8	15,6	-	-
10. Gdańskie	449	31,4	301	20,9	21,3	305	21,1	38,7	5	0,345
11. Gorzowskie	142	28,4	142	28,0	59,7	102	20,1	46,8	-	-
12. Jeleniogórskie	216	41,8	147	28,1	25,3	97	18,5	41,8	7	1,338
13. Kaliskie	236	33,4	224	31,2	67,3	159	22,1	56,8	2	0,278
14. Katowickie	1777	44,6	1701	43,0	36,5	1385	35,0	39,1	20	0,506
15. Kieleckie	461	40,9	403	35,5	44,8	348	30,7	30,7	10	0,881
16. Konińskie	254	54,0	233	48,9	88,9	137	28,7	83,5	1	0,209
17. Koszalińskie	106	20,7	136	26,4	31,6	124	23,9	12,5	2	0,386
18. M. krakowskie	549	44,8	600	48,6	57,0	429	34,7	52,3	18	1,455
19. Krośnieńskie	132	26,4	103	20,5	21,3	81	16,1	16,8	1	0,198
20. Legnickie	272	52,9	256	49,1	53,8	174	33,3	57,4	-	-
21. Leszczyńskie	152	39,9	109	27,7	60,2	97	24,6	46,2	3	0,760
22. Lubelskie	304	30,3	320	31,3	33,1	285	27,8	19,8	8	0,781
23. Łomżyńskie	79	22,9	131	37,2	48,7	117	33,1	69,2	1	0,283
24. M. łódzkie	838	73,4	581	51,5	70,7	486	43,2	47,6	14	1,246

1	2	3	4	5	6	7	8	9		
25. Nowosądeckie	219	31,8	259	36,0	19,0	198	27,3	12,5	7	0,967
26. Olsztyńskie	141	18,8	148	19,4	24,1	103	13,4	19,7	3	0,391
27. Opolskie	323	31,6	271	26,4	51,9	274	26,7	50,5	3	0,292
28. Ostrołęckie	138	34,8	160	39,5	18,1	113	27,8	19,4	1	0,246
29. Piłskie	186	39,0	123	25,2	51,3	114	23,2	57,6	2	0,408
30. Piotrkowskie	515	80,2	292	45,3	61,3	184	28,5	49,6	3	0,465
31. Płockie	299	57,8	298	57,2	16,0	250	48,0	15,3	1	0,192
32. Poznańskie	353	26,5	300	22,3	69,3	251	18,6	55,8	11	0,815
33. Przemyskie	66	16,1	55	13,3	12,5	55	13,3	13,7	1	0,242
34. Radomskie	282	37,5	296	38,9	16,2	275	36,1	12,9	6	0,787
35. Rzeszowskie	104	14,3	108	14,6	44,8	89	12,0	53,0	5	0,674
36. Siedleckie	196	30,2	157	23,8	7,1	115	17,4	4,2	5	0,758
37. Sieradzkie	301	73,8	395	95,9	83,2	163	39,6	64,2	-	-
38. Skierniewickie	191	46,1	165	39,0	23,7	122	28,8	16,8	4	0,945
39. Słupskie	97	23,5	77	18,2	33,9	56	13,2	43,8	-	-
40. Suwalskie	123	26,0	121	25,2	51,9	150	31,0	67,9	3	0,621
41. Szczecińskie	282	29,1	306	31,1	65,7	304	30,8	69,1	2	0,203
42. Tarnobrzeskie	172	28,8	168	27,7	35,4	152	25,0	34,2	5	0,822
43. Tarnowskie	198	29,8	187	27,3	29,8	170	24,7	40,6	2	0,290
44. Toruńskie	253	38,9	255	38,3	25,2	258	38,6	24,1	1	0,150
45. Wałbrzyskie	287	38,7	294	39,6	27,1	210	28,3	34,7	5	0,675
46. Włocławskie	156	36,3	170	39,2	14,3	161	37,1	17,2	1	0,230
47. Wrocławskie	486	43,0	382	33,7	56,4	366	32,2	53,0	5	0,440
48. Zamojskie	95	19,4	87	17,6	14,4	105	21,3	28,1	1	0,203
49. Zielonogórskie	237	36,0	300	44,9	50,7	198	29,5	36,4	2	0,298

* odsetek zachorowań na wzw B w stosunku do ogólnej liczby zachorowań na wzw

Rok 1994 to czwarty z kolei rok z liczbą zachorowań na wzw typu B niższą od 14 tysięcy.

Zapadalność wynosiła 28,3 na 100 000 mieszkańców. Była niższa zarówno od zapadalności w 1993 r. (o 18,2%) jak i mediany za lata 1988-1992 (o 24,3%). W poszczególnych województwach wahała się od 12,0 (woj. rzeszowskie) do 48,0 (woj. płockie). W 1994 r. zapadalność równą średniej krajowej lub wyższą odnotowano w 26 województwach; w żadnym z województw nie przewyższała ona 50,0, a w ośmiu była niższa od 20,0.

Zachorowania na wzw B stanowiły 29,2% ogółu zachorowań na wzw (tab. I i II). W 1994 r. udział procentowy tych zachorowań był niższy zarówno od udziału procentowego w 1993 r., jak i w latach 1988-1992. W poszczególnych województwach wahał się od 4,2% (w woj. siedleckim) do 83,5% (w woj. konińskim). Średnią krajową przewyższał w 31 województwach.

W 1994 r. w porównaniu do 1993 r. zapadalność na wzw B zmniejszyła się we wszystkich grupach wieku - najbardziej (o 47,5%) u dzieci w pierwszym roku życia.

W 1994 r. zapadalność dzieci w pierwszym roku życia mieściła się w szerokich granicach: od zera (w siedemnastu województwach) do 288,0 na 100 000 mieszkań-

Tabela II. Wirusowe zapalenie wątroby typu B w Polsce w 1994 r. Zachorowania, zapadalność na 100 000 mieszkańców i podział procentowy wg płci i wieku.

Wiek w latach	Mężczyźni				Kobiety				Ogółem			
	zachor.	zapid.	%	%*	zachor.	zapid.	%	%*	zachor.	zapid.	%	%*
0-4	417	31,5	7,6	48,5	283	22,5	5,2	38,2	700	27,1	6,4	43,8
0	77	31,0	1,4	89,5	54	22,8	1,0	87,1	131	27,0	1,2	88,5
1	139	54,7	2,5	77,2	94	38,9	1,7	78,3	233	47,0	2,1	77,7
2	96	35,9	1,7	59,3	55	21,6	1,0	47,0	151	29,0	1,4	54,1
3	47	17,1	0,9	26,4	39	14,9	0,7	22,9	86	16,0	0,8	24,7
4	58	20,7	1,1	22,8	41	15,5	0,8	15,1	99	18,2	0,9	18,9
5-9	295	18,8	5,3	10,3	232	15,5	4,3	8,6	527	17,2	4,8	9,5
5	55	19,0	1,0	17,1	44	16,0	0,8	14,8	99	17,5	0,9	16,0
6	63	21,0	1,1	13,3	41	14,4	0,8	9,6	104	17,8	1,0	11,6
7	58	18,7	1,1	9,7	49	16,6	0,9	8,7	107	17,7	1,0	9,2
8	61	18,7	1,1	9,0	42	13,4	0,8	6,7	103	16,1	0,9	7,9
9	58	16,9	1,1	7,3	56	17,1	1,0	7,3	114	17,0	1,0	7,3
10-14	309	17,9	5,6	7,5	243	14,7	4,5	7,0	552	16,4	5,1	7,3
15-19	291	18,0	5,3	10,3	233	15,0	4,3	11,2	524	16,5	4,8	10,7
20-29	700	26,5	12,7	23,4	891	35,1	16,5	30,3	1591	30,7	14,6	26,9
30-39	778	25,5	14,1	35,3	810	27,0	15,0	38,0	1588	26,2	14,5	36,6
40-49	767	28,1	13,9	59,9	742	26,7	13,7	66,1	1509	27,4	13,8	62,8
50-59	703	41,1	12,7	76,3	646	34,0	11,9	71,0	1349	37,4	12,3	73,7
60+	1257	52,3	22,8	80,9	1327	36,7	24,5	79,7	2584	43,0	23,7	80,3
Ogółem	5517	29,4	100,0	28,1	5407	27,3	100,0	30,5	10924	28,3	100,0	29,2

* - odsetek zachorowań na wzw B w stosunku do ogólnej liczby zachorowań na wzw

ców (w woj. m. łódzkim), przy średniej krajowej 27,0 i siedemnastu województwach powyżej średniej (tab. III). Zapadalność 47,0 na 100 000 dzieci w drugim roku życia była najwyższą wśród dzieci w wieku do 14 lat (tab. II i III) i przewyższała zapadalność dorosłych (32,7). U dzieci do lat 3 zapadalność wynosiła 34,3 na 100 000 i była niższa o 33,5% od zapadalności w 1993 r. W poszczególnych województwach wahała się od zera (w woj. olsztyńskim) do 208,4 (w woj. m. łódzkim); (tab. III). Średnią krajową przewyższała w 18 województwach.

W 1994 r. ogólna zapadalność mężczyzn przewyższała zapadalność kobiet (tab. II).

Wśród dorosłych najwyższą zapadalność odnotowano u kobiet w wieku powyżej 60 lat (36,7), a następnie w grupie wieku 20-29 lat (35,1) oraz u 60-letnich i starszych mężczyzn (52,3). W 1994 r. zapadalność 20-29-letnich kobiet spadła poniżej poziomu z poprzednich lat.

Odsetek zachorowań na wzw B w stosunku do zachorowań na wzw ogółem był wyższy u kobiet niż u mężczyzn (tab. II). U dzieci najwyższy był w pierwszym, a następnie w drugim roku życia. U dorosłych wzrastał z wiekiem tak, że u osób 60-letnich i starszych wynosił 80,3%.

Tabela III. Wirusowe zapalenie wątroby typu B w Polsce w 1994 r.

Zestawienie danych o zapadalności (na 100 000) dzieci do lat 3 – wg województw.

Nazwa danej		Wiek w latach			
		0	1	2	Razem
Średnia zapadalność dla Polski		27,0	47,0	29,0	34,3
Województwa o zapadalności	najwyższej	m. łódzkie (288,0)	m. łódzkie (234,1)	m. łódzkie (110,4)	m. łódzkie (208,4)
	najniższej	białkopodlaskie chełmskie częstochowskie gorzowskie kieleckie m. krakowskie krośnieńskie legnickie leszczyńskie olsztyńskie ostrołęckie rzeszowskie sieradzkie słupskie wałbrzyskie zamojskie (0)	elbląskie jeleniogórskie kaliskie legnickie olsztyńskie przemyskie (0)	elbląskie krośnieńskie nowosądeckie olsztyńskie ostrołęckie piłskie przemyskie rzeszowskie sieradzkie (0)	olsztyńskie (0)
Liczba (odsetek) województw o zapadalności	0	17 (34,7%)	6 (12,2%)	9 (18,4%)	1 (2,0%)
	> 0 do 10,0	5 (10,2%)	2 (4,1%)	3 (6,1%)	7 (14,3%)
	> 10,0 do 50,0	21 (42,9%)	24 (49,0%)	26 (53,0%)	31 (63,3%)
	> 50,0 do 100,0	5 (10,2%)	11 (22,5%)	9 (18,4%)	8 (16,3%)
	> 100,0 do 200,0	0 (0%)	5 (10,2%)	2 (4,1%)	1 (2,0%)
> 200,0	1 (2,0%)	1 (2,0%)	0 (0%)	1 (2,0%)	
	ogółem	49 (100,0%)	49 (100,0%)	49 (100,0%)	49 (100,0%)
Liczba województw o zapadalności powyżej średniej dla Polski		17	17	19	18

Przy uwzględnieniu dziesięcioletnich grup wieku najwyższy odsetek stanowiły zachorowania kobiet w wieku 20–29 lat i mężczyzn w wieku 30–39 lat (tab. II). Wysoki odsetek dotyczył zachorowań grupy osób 60-letnich i starszych.

W 1994 r. liczba zachorowań kobiet w wieku 20–29 lat oraz odsetek, jaki stanowiły one w stosunku do wszystkich zachorowań kobiet, były niższe niż w poprzednich latach.

W 1994 r. zapadalność na wzw B w mieście (29,8) przewyższała zapadalność na wsi (25,9). Najwyraźniej zaznaczyła się ta różnica w woj. białostockim, a następnie w woj. m. łódzkim (zapadalność w mieście powyżej zapadalności na wsi odpowiednio o 17,2 i 13,6 na 100 000 mieszkańców).

W dwudziestu jeden województwach zapadalność na wsi przewyższała zapadalność w mieście. Najwyższa różnica na niekorzyść wsi wystąpiła w woj. elbląskim (zapadalność na wsi o 10,1 na 100 000 powyżej zapadalności w mieście).

W 1994 r. z powodu wszystkich typów wzw w Polsce zmarło 217 osób (w tym 120 mężczyzn i 97 kobiet) tzn. o 57 (20,8%) mniej niż w 1993 r. (tab. I). Nie odnotowano zgonów w woj. elbląskim, gorzowskim, legnickim, sieradzkim i śluskim.

Umieralność z powodu wzw w 1994 r. wynosiła w Polsce 0,56 na 100 000 mieszkańców i była niższa niż w 1993 r. (0,71). Umieralność wyższą niż średnia dla Polski odnotowano w dwudziestu województwach, w tym najwyższą (1,46) – tak jak w 1993 r. (2,27) – w woj. m. krakowskim. Umieralność co najmniej dwukrotnie wyższa od średniej krajowej wystąpiła ponadto w woj. chełmskim, ciechanowskim, jeleniogórskim i łódzkim. W mieście umieralność (0,63) była wyższa niż na wsi (0,46). Umieralność mężczyzn (0,64) przewyższała umieralność kobiet (0,49).

W Polsce dotychczas zarejestrowano następujące szczepionki przeciw wzw typu B: Engerix B (SmithKline Beecham Biologicals), GEN-HB-Vax (Merck Sharp and Dohme) i HB.VAX.II. ped. (Merck Sharp and Dohme; od kwietnia 1995 r.). Wg informacji Zakładu Badania Surowic i Szczepionek PZH zdecydowaną większość szczepień wykonano szczepionką Engerix-B.

W 1994 r. kontynuowano szczepienia przeciw wzw typu B. Rozszerzono zakres szczepień na noworodki z trzynastu województw – bez względu na wynik badania w kierunku antygenu HBs u ich matek. W tych trzynastu województwach, na koniec 1994 r., rocznik 1994 zaszczepiono (szczepienie podstawowe pierwotne i podstawowe uzupełniające) w zróżnicowanym odsetku: od 4,1% – w woj. krakowskim, 14,4% – w woj. płockim i 17,9% – w woj. piotrkowskim do 78,6% w woj. skierniewickim, a ogółem w Polsce – w 14,3%.

Stan zaszczepienia dzieci z roczników 1994–1990, urodzonych przez matki zakażone wirusem zapalenia wątroby typu B wynosił w Polsce od 98,3% (roczniki: 1992 i 1993) do 81,7% (rocznik 1994).

Na koniec 1994 r. stan zaszczepienia (łącznie: szczepienie podstawowe pierwotne, podstawowe uzupełniające i pierwsza dawka przypominająca) uczniów szkół medycznych wynosił 92,0%, studentów akademii medycznych – 67,5%, pracowników służby zdrowia szczególnie narażonych na zakażenie – 77,8% oraz osób z otoczenia nosicieli antygenu HBs – 17,4%. Szczepiono także pacjentów przygotowywanych do operacji chirurgicznych oraz przewlekle chorych i osoby nie objęte obowiązkiem szczepień ochronnych (w 1994 r. – łącznie 69 365 szczepień).

Podsumowując można stwierdzić, że w Polsce w 1994 r. odnotowano spadek wartości współczynników charakteryzujących sytuację epidemiologiczną wzw B: zapadalności ogólnej, a zwłaszcza zapadalności małych dzieci i kobiet w wieku rozrodczym. Fakt ten może być związany z prowadzonym zapobieganiem zakażeniu wirusem zapalenia wątroby typu B, a w pewnym stopniu – także ze zmianą kryterium zgłaszania i rejestracji wzw jako wzw typu B.

W 1994 r. mniej było zgonów z powodu różnych typów wzw oraz obniżyła się umieralność.

Uzyskanie trwałej poprawy sytuacji epidemiologicznej wzw B wymaga dalszego nasilania wielokierunkowych działań profilaktycznych.